

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU18

Ändringar i kostnadsutjämningen för kommuner och landsting

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om ändringar i lagen om kommunalekonomisk utjämning med den ändringen att 17 a § ska ha den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3.

Förslaget innebär att tre nya delmodeller införs i kostnadsutjämningsystemet (kommunal vuxenutbildning, infrastruktur och skydd samt verksamhetsövergripande kostnader) och att de nuvarande delmodellerna barn och ungdomar med utländsk bakgrund, befolkningsförändringar, bebyggelsestruktur och löner utgår. De komponenter som ingår i de delmodeller som utmönstras överförs till andra delmodeller. Kommuner och landsting ges möjlighet till successiv omställning genom ett införandebidrag som begränsar intäktsminskningarna till följd av de föreslagna förändringarna. Införandebidraget finansieras av samtliga kommuner och landsting, inom ramen för anslaget för kommunalekonomisk utjämning.

Förslaget innebär vidare att kostnadsutjämningsystemet i större utsträckning kommer att beakta bebyggelsestruktur och socioekonomiska förhållanden, och därmed förbättras systemets förmåga att ge kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsättningar att tillhandahålla välfärd till invånarna.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns fyra reservationer (M, V, KD, L) och två särskilda yttranden.

Behandlade förslag

Proposition 2019/20:11 Ändringar i kostnadsutjämningen för kommuner och landsting.

Sju yrkanden i följdmotioner.

Nio yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Ändringar i kostnadsutjämningen för kommuner och landsting.....	6
Framtida utformning av det kommunala utjämningsystemet	12
Reservationer	17
1. Avslag på propositionen, punkt 1 (L)	17
2. Ändringar i kostnadsutjämningen för kommuner och landsting, punkt 2 (M).....	17
3. Framtida utformning av det kommunala utjämningsystemet, punkt 3 (M, KD).....	18
4. Framtida utformning av det kommunala utjämningsystemet, punkt 3 (V)	19
Särskilda yttranden	21
1. Ändringar i kostnadsutjämningen för kommuner och landsting, punkt 2 (KD)	21
2. Framtida utformning av det kommunala utjämningsystemet, punkt 3 (V)	21
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	22
Propositionen	22
Följdmotionerna	22
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	23
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	25
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	28

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion

2019/20:3383 av Mats Persson m.fl. (L).

Reservation 1 (L)

2. Ändringar i kostnadsutjämnningen för kommuner och landsting

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning med den ändringen att

a) 17 a § ska ha den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3,

b) ingressen ska ha den lydelse som följer av detta.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:11 och avslår motion 2019/20:3385 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (M)

3. Framtida utformning av det kommunala utjämningsystemet

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:124 av Ulla Andersson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2,

2019/20:1457 av Maria Stockhaus m.fl. (M),

2019/20:1614 av Kerstin Lundgren m.fl. (C),

2019/20:1751 av Martin Ådahl m.fl. (C),

2019/20:1755 av Per Åsling (C) yrkande 5,

2019/20:2358 av Ida Drougge (M) yrkandena 1–3,

2019/20:3384 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2 samt

2019/20:3385 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 3 och 4.

Reservation 3 (M, KD)

Reservation 4 (V)

Stockholm den 14 november 2019

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Gunilla Carlsson (S), Edward Riedl (M), Emil Källström (C), Ulla Andersson (V), Jan Ericson (M), Dennis Dioukarev (SD), Ingela Nylund Watz (S), Jakob Forssmed (KD), Ingemar Nilsson (S), Mats Persson (L), Charlotte Quensel (SD), Karolina Skog (MP), Mattias Karlsson i Luleå (M), Björn Wiechel (S) och Ann-Christine From Utterstedt (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2019/20:11 Ändringar i kostnadsutjämningen för kommuner och landsting och tre motioner som lämnats med anledning av propositionen. Därutöver behandlas fem motioner som väckts under den allmänna motionstiden 2019/20.

En förteckning över behandlade förslag finns bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2 och utskottets lagförslag i bilaga 3.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Regeringen har bett Lagrådet att yttra sig över förslaget, och Lagrådet hade inget att invända.

Efter det att propositionen lämnats till riksdagen har Regeringskansliet uppmärksammat utskottet på behovet av en följdändring i 17 a § lagen om kommunalekonomisk utjämning. I 17 a § om kommunalekonomisk utjämning finns bestämmelser om kommunsammanslagningar där det bl.a. anges hur delmodellerna befolkningsförändringar och bebyggelsestruktur ska beräknas vid en kommunsammanslagning. Eftersom de föreslagna ändringarna i 8 § enligt propositionen kommer att leda till att dessa modeller utgår och de komponenter som ingår i delmodellerna överförs till andra delmodeller bör följdändringar göras i 17 a §.

Utskottets överväganden

Ändringar i kostnadsutjämningslagen för kommuner och landsting

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag med den ändring som utskottet föreslår i bilaga 3 och avslår ett motionsyrkande om avslag på propositionen och två motionsyrkanden om att flytta fram tidpunkten för ikraftträdandet och om att justera förslaget.

Jämför reservation 2 (M) och särskilt yttrande 1 (KD).

Jämför reservation 1 (L).

Propositionen

Förslag till ändringar i lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämningslag

I propositionen föreslår regeringen förändringar av systemet för kostnadsutjämningslag. Kostnadsutjämningslagen är en av fem delar inom systemet för kommunalekonomisk utjämningslag och syftar till att utjämna strukturella och opåverkbara kostnadsskillnader mellan kommuner respektive landsting. Skillnaderna kan bero på att det finns olika behov av kommunal service eller på variationer i kostnaderna för att producera service. Kostnadsutjämningslagen består av ett antal delmodeller för olika verksamheter och kostnadsslag. I varje delmodell beräknas en standardkostnad i kronor per invånare för respektive kommun och landsting. Standardkostnaderna summeras till en strukturkostnad per kommun eller landsting. De kommuner och landsting som har en strukturkostnad som över- eller understiger den genomsnittliga strukturkostnaden i landet får ett kostnadsutjämningsbidrag eller får betala en kostnadsutjämningsavgift.

I kostnadsutjämningslagen för kommuner finns i dag tio delmodeller:

- förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet,
- förskoleklass och grundskola,
- gymnasieskola,
- individ- och familjeomsorg,
- barn och ungdomar med utländsk bakgrund,
- äldreomsorg,
- befolkningsförändringar,
- bebyggelsestruktur,
- löner samt
- kollektivtrafik.

I kostnadsutjämningsen för landsting finns delmodellerna hälso- och sjukvård, befolkningsförändringar, löner samt kollektivtrafik. Delmodellen för kollektivtrafik är gemensam för kommuner och landsting. Summan av alla bidrag i kostnadsutjämningsen är lika stor som summan av alla avgifter. Kostnadsutjämningsen är därigenom statsfinansiellt neutral.

I likhet med Kostnadsutjämningsutredningen (2018:74) anser regeringen att det finns behov av vissa förändringar av kostnadsutjämningsen för att systemet i högre grad ska fånga strukturella behovs- och kostnadsskillnader. Regeringen framhåller att det finns behov av förändringar för att i kostnadsutjämningsen i högre grad beakta socioekonomiska faktorer och merkostnader till följd av gles bebyggelse. Regeringen bedömer det vidare som angeläget att de uppgifter som ligger till grund för kostnadsutjämningsen i högre grad uppdateras årligen för att undvika att vissa delar av utjämningsen urholkas i förhållande till andra.

Regeringen föreslår att tre nya delmodeller införs: kommunal vuxenutbildning, infrastruktur och skydd respektive verksamhetsövergripande kostnader. Delmodellerna för barn och ungdomar med utländsk bakgrund, befolkningsförändringar, bebyggelsestruktur och löner föreslås utgå. I kostnadsutjämningsen för landsting föreslås att delmodellen för löner ska utgå. De komponenter som ingår i de delmodeller som utmönstras bör enligt regeringens bedömning överföras till andra delmodeller.

Regeringens förslag till förändring av delmodellerna överensstämmer i huvudsak med Kostnadsutjämningsutredningens förslag. En majoritet av de remissinstanser som yttrat sig över förslagen tillstyrker eller har inga invändningar mot dem.

Beräkningarna av kostnadsutjämningsen inom respektive delmodell regleras i förordningen (2004:881) om kommunalekonomisk utjämningsen.

Regeringen bedömer att beräkningarna för samtliga nio delmodeller för kommunerna och de två delmodellerna för landstingen bör ändras, bl.a. genom att det införs kompensation för gles bebyggelse och socioekonomiska skillnader som nya komponenter i delmodellen förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet och genom en högre grad av indexering.

Regeringen anser vidare att kommuner och landsting bör ges en möjlighet till successiv omställning genom ett införandebidrag som begränsar intäktsminskningarna till följd av de föreslagna förändringarna motsvarande den del av bidragsminskningarna som överstiger 250 kronor per invånare. Regeringen föreslår att införandebidraget i likhet med vad som tillämpats vid tidigare förändringar av systemet ska finansieras av samtliga kommuner och landsting, inom ramen för anslaget för kommunalekonomisk utjämningsen, där regleringsposten ingår.

Övriga frågor

Flera remissinstanser anför att hela det kommunalekonomiska utjämningsystemet borde ha berörts i utredningen eftersom systemets olika

delar hänger ihop. Regeringen instämmer i att det kommunalekonomiska utjämningsystemet i sin helhet bör ses över med jämna mellanrum. Regeringen anser dock att det kan finnas skäl att däremellan se över kostnadsutjämningsen separat, för att säkerställa att systemet i tillräcklig grad beaktar samhällsutvecklingen. Det handlar om att uppdatera uppgifter och analyser som blivit gamla och säkerställa att samband mellan olika strukturella variabler och kostnadsskillnader fortfarande är giltiga.

I propositionen framhålls att kostnadsutjämningsen kan uppfattas som komplex och därmed svår att förstå, vilket kan ha betydelse för systemets legitimitet. Med de föreslagna förändringarna uppnås enligt regeringen en förenkling av systemet inom kostnadsutjämningsen för landstingen, med bibehållen träffsäkerhet i systemet. Samtidigt konstaterar regeringen att förslaget sammantaget inte innebär någon större förenkling inom kostnadsutjämningsen för kommunerna. Möjligheten till ytterligare förenklingar är något som kommer att följas av regeringen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2020. Statistiska centralbyrån (SCB) framhåller i sitt remissvar att ändringarna tidigast bör träda i kraft 2021 för att myndigheten ska hinna införa beräkningsförändringarna på ett kvalitetssäkrat sätt. Även ett stort antal av de övriga remissinstanserna anser att ändringarna bör träda ikraft tidigast 2021.

Regeringen anser att det är angeläget att de föreslagna förändringarna och uppdateringsarna genomförs så snart som möjligt. Den senaste större ändringen av kostnadsutjämningsen trädde i kraft 2014. Regeringen bedömer att flera av de uppgifter och beräkningar som ligger till grund för kostnadsutjämningsen därmed är gamla; bl.a. framhålls att kompensation för gleshet har urholkats i förhållande till övriga delar av kostnadsutjämningsen. Regeringen framhåller vidare att det behövs ändringar och uppdateringar i systemet för att det i ökad grad ska beakta den samhällsutveckling som skett under de senaste åren, t.ex. vad gäller den kraftiga och ojämna ökningen av antalet nyanlända i kommunerna. Regeringen bedömer att systemets legitimitet riskerar att minska om ikraftträdandet dröjer till 2021, och anser att fördelarna med ett ikraftträdande 2020 överväger de nackdelar som bl.a. SCB lyfter fram.

Förslagets konsekvenser

Anslaget för kommunalekonomisk utjämnings påverkas inte av ändringar i kostnadsutjämningsen. Införandebidraget finansieras inom systemet för kommunalekonomisk utjämnings genom att regleringsbidraget för kommunerna och landstingen minskar eller ökar.

Sammantaget anser regeringen att förslagen kommer att förbättra kostnadsutjämningsens förmåga att ge kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsättningar att tillhandahålla välfärd till invånarna, oberoende av bebyggelsestruktur och socioekonomiska förhållanden.

Regeringen bedömer att de sammantagna effekterna av förslaget inte har betydelse för brottsligheten, det brottsförebyggande arbetet, sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Förslagen bedöms inte heller ha betydelse för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags förutsättningar.

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3383 av Mats Persson m.fl. (L) föreslås att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning. Motionärerna anser att kommunerna och landstingen förtjänar långsiktiga planeringsförutsättningar. Regeringens förslag att med bara fyra månaders varsel genomföra stora ändringar i kostnadsutjämningen anses vara för kort tid för att kommunsektorn ska hinna förbereda sig på effekterna av det nya systemet. Motionärerna anser också att förslaget i flera fall slår mot regionala tillväxtmotorer som residensstäder och medelstora kommuner, vilket riskerar att försvaga tillväxtförutsättningarna i hela landet. Motionärerna anser inte heller att regeringens förslag löser de grundläggande problem som finns i dagens utjämningsystem och i ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna.

I kommittémotion 2019/20:3385 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 1 föreslås att riksdagen ska besluta att lagstiftningen i stället träder i kraft den 1 januari 2021. Motionärerna är kritiska till att kommunerna ges så kort tid för att anpassa sig till förändringarna och framhåller också att flera remissinstanser påpekat att tiden för anpassning blir för kort med ett införande redan den 1 januari 2020. Motionärerna är också kritiska till att delar i regeringens förslag påverkar förutsättningarna för tillväxt i hela landet negativt. Utredningen beaktar enligt motionärerna inte storstädernas speciella utmaningar, som t.ex. infrastrukturkostnader till följd av spårbunden trafik. Innan lagförslaget träder i kraft bör regeringen därför återkomma med justeringar av förslaget så att kostnadsutjämningsystemet inte försämrar förutsättningarna för kommuner med snabb befolkningstillväxt, yrkande 2.

Kompletterande information

Följändring i 17 a § lagen om kommunalekonomisk utjämning

Efter det att regeringen lämnat propositionen har Regeringskansliet uppmärksammat ett behov av en följändring i 17 a § lagen om kommunalekonomisk utjämning.

Propositionens förslag innebär bl.a. att standardkostnader för befolkningsförändringar och bebyggelsestruktur enligt 8 § inte längre ska beräknas. Dessa standardkostnader (i det följande delmodeller) ska enligt regeringens förslag

ersättas av delmodeller för infrastruktur och skydd och verksamhetsövergripande kostnader.

I 17 a § lagen om kommunalekonomisk utjämning finns bestämmelser om kommunsammanläggningar. Bestämmelserna går i huvudsak ut på att kommunen inte ska förlora på att slås ihop med en eller flera andra kommuner. Av denna anledning får kommunerna för vissa bidrag och kostnader välja det som är mest fördelaktigt av antingen den nya kommunens eller de gamla kommunernas värden. Det har uppmärksammats att det i 17 a § lagen om kommunalekonomisk utjämning bl.a. anges hur delmodellerna befolkningsförändringar och bebyggelsestruktur ska beräknas vid en kommunsammanläggning. Eftersom de föreslagna ändringarna i 8 § kommer att leda till att dessa delmodeller utgår och de komponenter som ingår i delmodellerna överförs till andra delmodeller bör följdändringar göras i 17 a §, varvid delmodellerna bör bytas ut mot de nya delmodellerna infrastruktur och skydd och verksamhetsövergripande kostnader.

Av 3 § lagen om kommunalekonomisk utjämning framgår att termen standardkostnad avser en för varje kommun eller landsting beräknad teoretisk kostnad för var och en av de verksamheter och kostnadsslag (delmodeller) som anges i 8 §, varvid kostnaden beräknas med utgångspunkt i faktorer som är av särskild betydelse för att belysa strukturella förhållanden.

Vilka faktorer som ska användas för att beräkna standardkostnaden för respektive delmodell regleras i förordningen (2004:881) om kommunalekonomisk utjämning. Beräkningar som bygger på flera olika faktorer bildar således en sammantagen standardkostnad för en delmodell.

För att se till att beräkningen av kostnaderna vid en kommunsammanläggning även i fortsättningen täcker alla komponenter (faktorer) som inryms i den nuvarande delmodellen befolkningsförändringar krävs att sådana faktorer som avser förändringar i befolkningen och som regeringen avser att placera i andra delmodeller beaktas även i fortsättningen. Det medför, utöver att de aktuella delmodellerna bör bytas ut, att utformningen av bestämmelserna i 17 a § bör justeras så att de även omfattar faktorer som avser förändringar i befolkningen som görs i beräkningen av andra standardkostnader än för infrastruktur och skydd och verksamhetsövergripande kostnader.

Sammanfattningsvis innebär detta att man vid kommunsammanläggningar kan välja mellan det som är mest fördelaktigt av antingen den nya kommunens eller de gamla kommunernas värden för

- a. strukturbidrag
- b. standardkostnader för delmodellen infrastruktur och skydd och delmodellen verksamhetsövergripande kostnader
- c. faktorer som avser förändringar i befolkningen som görs i beräkningen av övriga standardkostnader.

Skillnaden mellan punkten b) och punkten c) är således att för b) beräknas alla de faktorer som utgör den nya standardkostnaden för dessa delmodeller medan det för övriga delmodeller endast tas hänsyn till faktorer som avser

förändringar i befolkningen. Den aktuella följdändringen i 17 a § syftar enbart till att säkerställa ett oförändrat rättsläge.

Kommunalekonomisk utjämning och utjämning av LSS-kostnader

Den 27 september 2019 presenterade SCB preliminära uppgifter om kommunalekonomisk utjämning för enskilda kommuner och landsting 2020.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det finns behov av att förändra kostnadsutjämningsystemet för att det i högre grad ska fånga strukturella behovs- och kostnadsskillnader. I likhet med regeringen bedömer utskottet att systemet i högre grad behöver beakta socioekonomiska faktorer och merkostnader till följd av gles bebyggelse. Det är viktigt att kommuner och landsting ges likvärdiga ekonomiska förutsättningar att tillhandahålla välfärd till invånarna, oberoende av bebyggelsestruktur och socioekonomiska förhållanden. Mot den bakgrunden välkomnar utskottet de förändringar i kostnadsutjämnningen som regeringen föreslår och som leder till att systemet i större utsträckning beaktar dessa faktorer.

Utskottet delar vidare regeringens bedömning om att det är angeläget att de föreslagna ändringarna genomförs snarast möjligt så att inte systemets legitimitet riskerar att minska. Med det föreslagna införandebidraget ges också kommuner och landsting möjlighet till en successiv omställning genom att intäktsminskningar till följd av de föreslagna förändringarna begränsas.

Utskottet har uppmärksammat att det finns behov av en följdändring i 17 a § lagen om kommunalekonomisk utjämning som en följd av de ändringar som regeringen föreslår. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att 17 a § ändras i enlighet med utskottets förslag i bilaga 3.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag med den ändring i 17 a § lagen om kommunalekonomisk utjämning som utskottets föreslår i bilaga 3 och avstyrker de aktuella motionsyrkandena.

Framtida utformning av det kommunala utjämningsystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om framtida utformning av det kommunala utjämningsystemet. Utskottet anser att den föreslagna ändringen i lagen om kommunalekonomisk utjämning innebär att systemet i större utsträckning kommer att beakta samhällsutvecklingen och att det får en ökad aktualitet. Utskottet hänvisar också till Riksrevisionens nyligen lämnade rapport om det kommunala utjämningsystemet och en pågående granskning om tillväxthämmande faktorer.

Jämför reservation 3 (M, KD) och 4 (V) samt särskilt yttrande 2 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3385 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 3 och 4 anför motionärerna att staten ska kompensera kommuner och landsting så att ingen får mindre resurser till följd av förslaget. Vidare vill motionärerna att regeringen tillsätter en ny översyn av hela det kommunala utjämningsystemet, som särskilt beaktar systemets inverkan på växande kommuner och landsting.

I kommittémotion 2019/20:124 av Ulla Andersson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 anför att skillnaderna i total skattesats är stor mellan landets lågskattekommuner och de med hög skattesats. Motionärerna framhåller att det ligger nära till hands att tro att skillnaderna mellan de kommunala skattesatserna till stor del har strukturella orsaker, som utjämningsystemet inte fullt ut klarar av att balansera. Motionärerna anser att hela kommunala utjämningsystemet bör utredas förutsättningslöst för att göra det mer rättvist. Motionärerna anser också att det kommunala utjämningsystemet bör ses över löpnade.

I kommittémotion 2019/20:3384 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2 anför motionärerna att staten bör ta ansvar för och kompensera för de effekter som uppstår i de kommuner och regioner som får störst negativ bidrags- eller avgiftsförändring till följd av propositionens förslag. Motionärerna anser också att utjämningsystemet i sin helhet bör ses över med särskilt fokus på hur inkomstutjämningsystemet bättre kan utformas för att främja tillväxt. Motionärerna menar att de demografiska faktorerna i nuvarande och föreslagna system inte tar tillräcklig hänsyn till de stora kostnader och investeringsbehov inom t.ex. infrastruktur, kollektivtrafik, sjukvård, omsorg, skola och förskola som hög inflyttning och stark tillväxt för med sig. Risker med detta menar motionärerna är att incitamenten för kommuner och regioner att främja tillväxt försvinner.

I motion 2019/20:1457 av Maria Stockhaus m.fl. (M) anförs att regeringens förslag till ny kostnadsutjämning uppvisar en rad brister, bl.a. att det riskerar att dämpa tillväxten i Sverige. Motionärerna anser att hela det kommunala utjämningsystemet bör utredas i ett sammanhang, med utgångspunkt i att staten på sikt ska överta hela kostnaden i egen budget.

I motion 2019/20:2358 av Ida Drougge m.fl. (M) anförs att en översyn bör göras av det kommunala skatteutjämningsystemet. Motionärerna menar att systemet behöver reformeras så att förutsättningar och inte utfall utjämnas, så att staten fullt ut kompenserar de kommuner som behöver kompenseras och kan dra in utjämningsbidrag till kommuner som inte tar ansvar för sin ekonomi (yrkandena 1–3).

I motion 2019/20:1614 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) anförs att den kommunala och regionala utjämningen måste vara ett statligt ansvar; stad och land ska inte ställas mot varandra. Skatteutjämningsystemet måste ta hänsyn även till de förutsättningar och behov som finns i växande regioner som förstärker den totala skattebasen i landet. Motionärerna vill att regeringen lägger fram förslag till kostnadsutjämning som säkerställer tillväxtens förutsättningar.

Samma yrkande om att återkomma med förslag till kostnadsutjämning som säkerställer tillväxtens förutsättningar lämnas också i motion 2019/20:1751 av Martin Ådahl m.fl. (C).

I motion 2019/20:1755 av Per Åsling (C) yrkande 5 framhålls vikten av ett nytt solidariskt och effektivt skatteutjämningsystem som ger långsiktiga och rättvisa förutsättningar för välfärd i hela Sverige.

Propositionen

I propositionen redovisar regeringen att flera remissinstanser framhåller att hela det kommunalekonomiska utjämningsystemet borde ha berörts i utredningen eftersom systemets olika delar hänger ihop. Regeringen instämmer i att det kommunala utjämningsystemet i sin helhet bör ses över med jämna mellanrum. Regeringen anser dock att det kan finnas skäl att däremellan se över kostnadsutjämningen separat, för att säkerställa att systemet i tillräcklig grad beaktar samhällsutvecklingen. Det handlar om att uppdatera uppgifter och analyser som blivit gamla och att säkerställa att tidigare samband mellan olika strukturella variabler och kostnadsskillnader fortfarande är giltiga.

Regeringen redovisar också i propositionen att flera remissinstanser anser att staten bör finansiera införandebidraget. Regeringen anser att kommuner och landsting, som vid tidigare systemändringar, bör ges en möjlighet till successiv omställning genom ett införandebidrag som begränsar intäktsminskningarna till följd av de föreslagna förändringarna. Regeringen föreslår att införandeperioden förlängs något jämfört med utredningens förslag genom att gränsen för en årlig intäktsminskning eller avgiftsökning sätts till 250 kronor per invånare. Införandebidraget beräknas och fastställs genom att

utfallet för varje kommun och landsting för 2019 enligt de föreslagna förändringarna jämförs med utfallet för samma år enligt nu gällande regler för kommunalekonomisk utjämning. Regeringen föreslår att införandebidraget i likhet med vad som tillämpats vid tidigare förändringar av systemet finansieras av samtliga kommuner och landsting, inom ramen för anslaget för kommunalekonomisk utjämning, där regleringsposten ingår.

Kompletterande information

Tidigare riksdagsbeslut när det gäller negativa marginaleffekter av inkomstutjämningen

Den parlamentariska kommitté som senast gjorde en översyn av utformningen av den kommunalekonomiska utjämningen hade bl.a. i uppdrag att utreda om det finns tillväxthämmande faktorer i inkomstutjämningen (SOU 2011:39 Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämningen). En enig kommitté bedömde att det saknas belägg för att inkomstutjämningen är tillväxthämmande.

Samtidigt pågick en debatt om marginaleffekter som uppstod av inkomstutjämningen. Negativa sådana ansågs kunna uppstå om utjämningen baserades på den genomsnittliga skattesatsen. En kommun med låg skattesats skulle då kunna få en bidragsminskning som är större än ökningen av skatteintäkterna, om kommunens skattekraft ökar snabbare än den genomsnittliga skattekraften.

Riksdagen beslutade därför i november 2013 om förändringar av bl.a. inkomstutjämningen för att motverka negativa marginaleffekter (prop. 2013/14:1 utg.omr. 25, bet. 2013/14:FiU3, rskr. 2013/14:69). Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 2014.

År 2016 förändrades inkomstutjämningen för både kommuner och landsting till i princip de regler som gällde under 2013 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 25, bet. 2015/16:FiU3, rskr. 2015/16:105). Regeringen motiverade förändringen med att de ändringar som infördes 2014 var mer än vad som krävdes för att undvika negativa marginaleffekter.

Tillväxthämmande incitament i den kommunala inkomstutjämningen

Riksrevisionen genomför för närvarande en granskning av tillväxthämmande incitament i den kommunala inkomstutjämningen. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i mars 2020.

Riksrevisionen anser att det finns en risk för bieffekter som påverkar tillväxten negativt i nuvarande system. Detta grundar sig i att inkomstutjämningen minskar kommunernas incitament att generera ekonomisk tillväxt eftersom en ökning i den egna skattebasen innebär att utjämningen ger mindre bidrag eller högre avgift – så att inkomstökningen netto nästintill uteblir. Dessutom riskerar inkomstutjämningen att påverka kommunernas val av skattesats.

Syftet med granskningen är att undersöka om inkomstutjämningsen är utformad i enlighet med statens mål för de allmänna bidragen till kommuner, eller om utjämningsen har bieffekter som påverkar kommunernas tillväxt negativt.

Granskningsrapport från Riksrevisionen, RIR 2019:29

Den 24 oktober 2019 lämnade Riksrevisionen sin granskningsrapport Det kommunala utjämningsystemet – behov av mer utjämning och bättre förvaltning till riksdagen. I rapporten har Riksrevisionen granskat systemet för kommunalekonomisk utjämning. Samma dag överlämnade riksdagen rapporten till regeringen som inom fyra månader ska redovisa för riksdagen vad den har gjort eller tänker göra med anledning av rapporten.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att systemet för kommunalekonomisk utjämning inte är utformat så att kommunerna kan ge kommuninvånarna en i huvudsak likvärdig service utan större skillnader i skattesatser. Kommunerna har skilda demografiska och geografiska förutsättningar. Dessa förutsättningar bedöms ge varierande ekonomiska förutsättningar, även om det finns ett utjämningsystem som är tänkt att leda till likvärdighet. Riksrevisionen menar att det finns en outnyttjad förbättringspotential i utjämningsystemet i detta avseende. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att utveckla systemet så att det i större utsträckning utjämnar för kommunernas olika förutsättningar. Riksrevisionen rekommenderar även regeringen att ge Tillväxtverket i uppgift att utveckla och vårda utjämningsystemet med utgångspunkt från en förvaltningsplan.

Riksrevisionen konstaterar att regeringen lämnat en proposition med förslag om att kostnadsutjämningsystemet utvecklas i den riktning som Riksrevisionen rekommenderar.

Den omfördelning av medel som propositionens förslag innebär bedöms dock inte vara tillräcklig för att åtgärda de identifierade bristerna, eftersom kommunala kostnader i kommuner med stor yta, få invånare och liten andel som bor i tätort fortfarande underskattas systematiskt. Enligt Riksrevisionen behöver omfördelningen öka mer än vad regeringen föreslår för att systemet ska kunna fungera i enlighet med riksdagens intentioner. För att göra det behöver det enligt Riksrevisionen tas fram ett bättre underlag över kostnader för kommunal service i områden med glesare bebyggelse.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står bakom regeringens bedömning att det är viktigt att systemet för kommunalekonomisk utjämning utvecklas i takt med samhällsutvecklingen och att kostnadsutjämningsen särskilt ses över med jämna mellanrum för att säkerställa att den i tillräcklig grad fångar upp strukturella behovs- och kostnadsskillnader. Utskottet konstaterar att löpande förändringar i enstaka modeller kan få stora effekter på utfallet för enskilda kommuner och delar därför regeringens bedömning om att det är lämpligare att göra en samlad

översyn av hela kostnadsutjämningsystemet med några års mellanrum. Utskottet kan också notera att de förändringar som föreslås i propositionen, t.ex. en högre grad av indexering, kommer att bidra till en ökad aktualitet i systemet, vilket utskottet välkomnar.

Vidare instämmer utskottet i regeringens bedömning att det kommunalekonomiska utjämningsystemet i sin helhet bör ses över med jämna mellanrum, men att det samtidigt finns skäl att däremellan se över kostnadsutjämningsystemet separat för att säkerställa att systemet i tillräcklig grad beaktar samhällsutvecklingen.

Utskottet kan vidare notera att Riksrevisionen nyligen lämnat en granskningsrapport till riksdagen om det kommunala utjämningsystemet och att det även pågår en granskning av tillväxthämmande incitament i den kommunala inkomstutjämningsystemet. Utskottet vill invänta regeringens svarsskrivelse på rapporten innan ytterligare åtgärder vidtas när det gäller det kommunala utjämningsystemet.

Utskottet kan avslutningsvis konstatera att kostnadsutjämningsystemet är statsfinansiellt neutralt. Summan av alla bidrag i kostnadsutjämningsystemet är lika stor som summan av alla avgifter. Som vid tidigare förändringar av systemet anser utskottet i likhet med regeringen att kommuner och landsting bör ges möjlighet till en successiv omställning genom ett införandebidrag som finansieras av samtliga kommuner och landsting inom ramen för kommunalekonomisk utjämningsystemet.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Reservationer

1. Avslag på propositionen, punkt 1 (L)

av Mats Persson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3383 av Mats Persson m.fl. (L).

Ställningstagande

Jag anser att kommunerna och landstingen förtjänar långsiktiga planeringsförutsättningar. Regeringens förslag om att genomföra stora ändringar i kostnadsutjämningen med fyra månaders varsel är för kort tid för att kommunsektorn ska hinna förbereda sig på effekterna av det nya systemet.

Dessutom slår förslaget i flera fall mot regionala tillväxtmotorer som residensstäder och medelstora kommuner, vilket riskerar att försvaga tillväxtförutsättningarna i hela landet. De lagändringar som utskottet föreslår att riksdagen ska ställa sig bakom löser inte heller de grundläggande problem som finns i dagens utjämningsystem och i ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna.

Sammanfattningsvis anser jag att det finns flera problem med förslaget. Regeringens lagförslag bör därför avslås.

2. Ändringar i kostnadsutjämningen för kommuner och landsting, punkt 2 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Jan Ericson (M) och Mattias Karlsson i Luleå (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

- a) antar regeringens förslag till lag om ändringar i lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning med den ändringen att
 - 17 a § ska ha den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3,
 - ingressen ska ha den lydelse som följer av detta,

– lagen ska träda i kraft den 1 januari 2021,

b) ställer sig bakom det som anförs i reservationen om att regeringen ska återkomma med justeringar av förslaget innan ikraftträdandet 2021 och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3385 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt bifaller delvis proposition 2019/20:11.

Ställningstagande

Vi anser att förslaget till ikraftträdande av ändringarna i lagen om det kommunala utjämningsystemet ligger alltför nära i tiden. Ett ikraftträdande redan den 1 januari 2020 ger inte kommunerna nödvändig tid för omställning. Riksdagen bör därför besluta om att lagstiftningen ska träda i kraft den 1 januari 2021.

Delar av regeringens förslag påverkar dessutom förutsättningarna för tillväxt i hela landet negativt, t.ex. beaktas inte storstädernas speciella utmaningar, som infrastrukturkostnader till följd av spårbunden trafik. Riksdagen bör därför rikta ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med justeringar av förslaget så att kostnadsutjämningsystemet inte försämrar förutsättningarna för kommuner med snabb befolkningstillväxt innan lagförslaget träder i kraft 1 januari 2021.

3. Framtida utformning av det kommunala utjämningsystemet, punkt 3 (M, KD)

av Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Jan Ericson (M), Jakob Forssmed (KD) och Mattias Karlsson i Luleå (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:3384 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2 samt

2019/20:3385 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 3 och 4, bifaller delvis motionerna

2019/20:124 av Ulla Andersson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2,

2019/20:1457 av Maria Stockhaus m.fl. (M),

2019/20:1614 av Kerstin Lundgren m.fl. (C),

2019/20:1751 av Martin Ådahl m.fl. (C),

2019/20:1755 av Per Åsling (C) yrkande 5 och

2019/20:2358 av Ida Drougge (M) yrkandena 1 och 2 samt

avslår motion
2019/20:2358 av Ida Drougge (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi är kritiska till att regeringen inte har tagit ett helhetsgrepp om utjämningsystemet utan valt att utelämna inkomstutjämnningen, som är den viktigaste delen och där de skadliga tillväxteffekterna av systemet är som störst. Dessutom anser vi att de demografiska faktorerna i det nuvarande och i det föreslagna systemet inte i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till stora kostnader och investeringsbehov, inom t.ex. infrastruktur, kollektivtrafik, sjukvård, omsorg, skola och förskola, som hög inflyttning och stark tillväxt för med sig. Risken med detta är att incitamenten för kommuner och regioner att främja tillväxt försvinner, till skada för hela landets tillväxt.

Riksdagen bör därför rikta ett tillkännagivande till regeringen om att tillsätta en utredning som ser över hela det kommunala utjämningsystemet. Inom ramen för utredningen bör följande ses över:

- systemets tillväxteffekter
- oönskade marginaleffekter
- möjligheterna till en regional modell
- fördelningen mellan landsting som är nettobetalarare respektive nettomottagare och ansvarsfördelningen mellan staten och kommunsektorn.

Därutöver bör regeringen kompensera kommunsektorn så att ingen kommun eller landsting sammantaget får mindre resurser till följd av regeringens förslag i propositionen.

4. Framtida utformning av det kommunala utjämningsystemet, punkt 3 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:124 av Ulla Andersson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2,
bifaller delvis motionerna
2019/20:3384 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2 samt
2019/20:3385 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 3 och 4 samt
avslår motionerna

2019/20:1457 av Maria Stockhaus m.fl. (M),
2019/20:1614 av Kerstin Lundgren m.fl. (C),
2019/20:1751 av Martin Ådahl m.fl. (C),
2019/20:1755 av Per Åsling (C) yrkande 5 och
2019/20:2358 av Ida Drougge (M) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Skillnaderna i total skattesats är stor mellan landets lågskattekommuner och de med hög skattesats. Dessa skillnader har också ökat trendmässigt sedan 2005. En studie på området finner inte stöd för att skillnaderna skulle bero på vald servicenivå eller effektivitet. Det ligger därför nära till hands att tro att skillnaderna till stor del har strukturella orsaker som utjämningsystemet inte fullt ut klarar av att balansera.

Den senaste utredningen av det kommunala utjämningsystemet var avgränsad till att enbart analysera och lämna förslag på ändringar i kostnadsutjämningsystemet. Det innebar att inkomstutjämningsystemet, som är den bärande delen i det kommunala utjämningsystemet, lämnades åt sidan. Jag menar att hela det kommunala utjämningsystemet bör utredas samlat och förutsättningslöst. Riksdagen bör därför rikta ett tillkännagivande till regeringen om att skyndsamt tillsätta en parlamentarisk utredning som får i uppdrag att utreda hela det kommunala utjämningsystemet för att göra det mer rättvist. Regeringen bör också se till att hela det kommunala utjämningsystemet löpande ses över.

Särskilda yttranden

1. **Ändringar i kostnadsutjämnningen för kommuner och landsting, punkt 2 (KD)**

Jakob Forssmed (KD) anför:

Det är viktigt att kostnadsutjämnningen, som är den mindre delen av det kommunala utjämnningssystemet, även i framtiden syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och regioner. Ur det perspektivet är förslagen i propositionen rimliga. Införandet av det nya systemet skapar dock stora problem ur ett planeringsperspektiv för de kommuner och regioner som får minskade bidrag alternativt ökade utgifter. Vi kristdemokrater föreslår därför i vårt förslag till statens budget att 2 miljarder kronor avsätts för detta ändamål inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

2. **Framtida utformning av det kommunala utjämnningssystemet, punkt 3 (V)**

Ulla Andersson (V) anför:

Jag ställer mig bakom regeringens lagförslag, som är ett steg i rätt riktning, men anser egentligen att det inte är tillräckligt. Staten skulle behöva bidra med betydligt mer resurser än vad som görs i dag. Jag är kritisk till propositionens förslag om att ta bort försörjningsstöd som förklarande variabel vid beräkningen av standardkostnaden för individ- och familjeomsorg. Jag delar inte regeringens bedömning att försörjningsstöd ger kommunerna negativa incitament i ansträngningarna att stötta människor med försörjningsstöd att komma över i egen försörjning. Kommunerna arbetar för invånarnas bästa, och beslut om ekonomiskt bistånd fattas i enlighet med socialtjänstlagen och inte för att påverka kommunens kostnadsutjämning.

Jag är också kritisk till att systemet utjämnar för skillnader i lönekostnader eftersom jag menar att de är påverkbara och därför borde ha tagits bort, eller också borde de ses över.

Vidare anser vi inom Vänsterpartiet att hela det kommunala utjämnningssystemet bör utredas förutsättningslöst. Jag har därför i en reservation föreslagit att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om att en parlamentarisk utredning skyndsamt bör tillsättas och som får i uppdrag att se över hela det kommunala utjämnningssystemet för att göra det mer rättvist.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2019/20:11 Ändringar i kostnadsutjämnningen för kommuner och landsting:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning.

Följdmotionerna

2019/20:3383 av Mats Persson m.fl. (L):

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning.

2019/20:3384 av Jakob Forssmed m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kompensera de kommuner och regioner som får stor negativ bidrags- eller avgiftsförändring av propositionens förslag till ändrat kostnadsutjämningsystem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda utjämningsystemet som helhet för att bättre ta hänsyn till tillväxtkommuners ökade kostnader, utreda möjligheten till en mer regional modell för utjämning samt utreda effekterna av ett ökat statligt ansvar för skatteutjämningsystemet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:3385 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M):

1. Riksdagen beslutar att den föreslagna lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 2021.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen innan det i motionen föreslagna ikraftträdandet ska återkomma med justeringar av förslaget så att kostnadsutjämningsystemet inte försämrar förutsättningarna för kommuner med snabb befolkningstillväxt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska kompensera kommuner och landsting med höjda generella statsbidrag så att inte någon kommun eller något landsting sammanlagt

får mindre resurser till följd av förslaget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en översyn av hela det kommunala utjämningsystemet, inklusive inkomstutjämningsen, som särskilt beaktar systemets inverkan på kommuner och landsting som växer och på tillväxten i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:124 av Ulla Andersson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en parlamentarisk utredning skyndsamt bör tillsättas som får i uppdrag att utreda hela det kommunala utjämningsystemet i syfte att göra det mer rättvist, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hela det kommunala utjämningsystemet löpande bör ses över och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1457 av Maria Stockhaus m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda det kommunala utjämningsystemet i syfte att förbättra möjligheten för landsbygdskommuner att finansiera sina egna behov och att staten tar över ansvaret för finansiering av utjämningsen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:1614 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra till regeringen att lägga fram förslag till kostnadsutjämningsen som säkerställer tillväxtens kostnader och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1751 av Martin Ådahl m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra till regeringen att lägga fram förslag till kostnadsutjämningsen som säkerställer tillväxtens förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1755 av Per Åsling (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett nytt, solidariskt och effektivt skatteutjämningsen som ger långsiktiga och rättvisa förutsättningar för välfärd i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2358 av Ida Drougge (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av skatteutjämningsystemet i syfte att utjämna förutsättningar och inte utfall och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att översynen ska syfta till att inte ställa kommuner och landsting mot varandra utan i stället låta staten fullt ut kompensera de kommuner som behöver kompenseras för olika förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att översynen ska syfta till att möjliggöra för staten att dra in utjämningsbidrag till kommuner som inte tar ansvar för sin ekonomi och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen
(2004:773) om kommunalekonomisk
utjämning

Härigenom föreskrivs att 3, 8 och 13 §§ lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 §¹

I denna lag används följande termer i den betydelse som anges här.

Utjämningsår: Det år bidrag eller avgift ska betalas.

Uppräknat skatteunderlag: De sammanlagda beskattningsbara inkomsterna för en kommun eller ett landsting enligt Skatteverkets beslut om slutlig skatt enligt 56 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) i fråga om kommunal inkomstskatt året före utjämningsåret, uppräknade med uppräkningsfaktorerna enligt 4 § tredje stycket lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

Uppräknad medelskattekraft: Summan av de uppräknade skatteunderlagen för hela landet dividerad med antalet invånare i landet den 1 november året före utjämningsåret.

Skatteutjämningsunderlag: Den uppräknade medelskattekraften multiplicerad med antalet folkbokförda invånare i kommunen respektive landstinget den 1 november året före utjämningsåret uppräknad med den procentsats som anges i 4 §.

Medelskattesats: Varje kommuns och landstings skatteunderlag multiplicerad med dess skattesats varefter summan av de beräknade beloppen divideras med skatteunderlaget i landet. Skatteunderlaget och skattesatsen för kommuner som inte ingår i ett landsting undantas från denna beräkning.

Standardkostnad: En för varje kommun eller landsting beräknad teoretisk kostnad för var och en av de verksamheter och kostnadslag som anges i 8 §, varvid kostnaden beräknas med utgångspunkt i faktorer som är av särskild betydelse för att belysa strukturella förhållanden.

Strukturkostnad: Summan av standardkostnaderna för en kommun eller ett landsting.

Bidragsminskning: En bidragsminskning föreligger i den mån nettot av en kommuns eller ett landstings bidrag och avgifter år 2013 enligt den då gällande lydelsen av denna lag är större än nettot av kommunens eller landstingets bidrag och avgifter för samma år beräknade enligt 5, 6, 9, 10 §§, 11 § andra och tredje

Bidragsminskning: En bidragsminskning föreligger i den mån nettot av en kommuns eller ett landstings bidrag och avgifter år 2019 enligt den då gällande lydelsen av denna lag är större än nettot av kommunens eller landstingets bidrag och avgifter för samma år beräknade enligt 5, 6, 9–12, 15 och 16 §§.

¹ Senaste lydelse 2015:1010. Ändringen innebär bl.a. att tionde stycket tas bort.

styckena, 12 § andra och tredje styckena samt 15 och 16 §§.

Avgiftsökning: En avgiftsökning föreligger i den mån nettot av en kommuns eller ett landstings bidrag och avgifter år 2015 enligt den då gällande lydelsen av denna lag är större än nettot av kommunens eller landstingets bidrag och avgifter för samma år beräknade enligt 5, 6, 9–12 §§, 13 § första och tredje styckena samt 15 och 16 §§.

8 §²

För varje kommun beräknas standardkostnaden för

1. förskola, fritidshem och sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen (2010:800),
2. förskoleklass och grundskola,
3. gymnasieskola,
4. individ- och familjeomsorg,
5. barn och ungdomar med utländsk bakgrund,
6. äldreomsorg,
7. befolkningsförändringar,
8. bebyggelsestruktur, och
5. kommunal vuxenutbildning,
7. infrastruktur och skydd, och
8. verksamhetsövergripande kostnader.

9. löner.

För varje landsting beräknas standardkostnaden för

1. hälso- och sjukvård,
2. befolkningsförändringar, och
3. löner.
1. hälso- och sjukvård, och
2. befolkningsförändringar.

En standardkostnad beräknas också för kollektivtrafik. Kostnaden fördelas mellan kommuner och landsting enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

13 §³

En kommun eller ett landsting som får en bidragsminskning har rätt till ett årligt införandebidrag för den del av bidragsminskningen som överstiger 250 kronor per invånare.

En kommun eller ett landsting som får en avgiftsökning har rätt till ett årligt införandebidrag för den del av avgiftsökningen som överstiger 250 kronor per invånare.

² Senaste lydelse 2010:1043.

³ Senaste lydelse 2015:1010. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Införandebidragen ska därefter årligen minska med 250 kronor per invånare *och bidrag* till dess *respektive bidrag* upphör.

Införandebidraget ska därefter årligen minska med 250 kronor per invånare till dess *det* upphör.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om bidrag och avgifter som avser tid före ikraftträdandet.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

17 a §¹

Beräkningen av strukturbidrag samt standardkostnader för *befolkningsförändringar* och *bebyggelsestruktur* för en kommun som sammanläggs med en annan kommun eller flera andra kommuner enligt lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting, ska göras enligt följande.

Den nya kommunens strukturbidrag samt standardkostnader för *befolkningsförändringar* och *bebyggelsestruktur* ska, det utjämningsår då indelningsändringen träder i kraft och de därpå följande tre åren, grundas på det högsta värdet på *dessa bidrag och kostnader* beräknade på grundval av den indelning av kommuner

1. som gäller den 1 januari utjämningsåret, eller
2. som gällde före indelningsändringen, varvid beräkningen ska utgå från de i sammanläggningen

Beräkningen av strukturbidrag, standardkostnader för *infrastruktur och skydd* och *verksamhetsövergripande kostnader samt faktorer som avser förändringar i befolkningen som görs i beräkningen av övriga standardkostnader* för en kommun som sammanläggs med en annan kommun eller flera andra kommuner enligt lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting, ska göras enligt följande.

Den nya kommunens strukturbidrag och standardkostnader ska, det utjämningsår då indelningsändringen träder i kraft och de därpå följande tre åren, grundas på det högsta värdet på *strukturbidrag, standardkostnader för infrastruktur och skydd och verksamhetsövergripande kostnader samt faktorer som avser förändringar i befolkningen i övriga standardkostnader* beräknade på grundval av den indelning av kommuner

1. som gäller den 1 januari utjämningsåret, eller
2. som gällde före indelningsändringen, varvid beräkningen ska utgå från de i sammanläggningen

¹ Senaste lydelse 2013:795.

ingående kommunernas
strukturbidrag samt
standardkostnader för respektive
kostnadsslag.

ingående kommunernas
strukturbidrag samt
standardkostnader för respektive
verksamhet eller kostnadsslag.